

Καλαμά μέχρι τοῦ Ἀψου τί θὰ γείνωμεν; οἱ πλεῖστοι τῶν συμπατριωτῶν μας ζῶσιν εἰς Ἰωάννιναν, Ἀρταν, Θεσσαλίαν, ἡ χώρα ἡ πέραν τοῦ Ἀψου εἶναι ἄγονος, ἀγροῖκος, ὥστε θ' ἀναγκασθῶμεν, νὰ λάβωμεν τὰ ὄπλα, ὅπως συμπεριληφθῶμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὰ νέα ὄρια.

Τοιαύτη ἦτον ἡ κατάστασις τῶν πνευμάτων ἐν Ἠπειρῷ ὅτε ἀφίκετο ὁ Ἀβθεδίν-μπεης, ὅστις τῇ μυστικῇ συμπτᾶσει τῶν κυβερνητικῶν ὀργάνων, τῇ ἐνθαρρύνσει καὶ συμβουλῇ προξένων τινῶν τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, ἤρχισε προσκαλὼν εἰς Ἰωάννιναν τοὺς ἐγκριτοτέρους τῶν Μουσουλμάνων Ἀλβανῶν ἐκ τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν μέχρι τοῦ Ἀψου.

Οἱ ἐγκριτοὶ οὗτοι Μουσουλμάνοι Ἀλβανοί, εὐρισκόμενοι, ὡς προανέφερε, κατὰ τὴν παροιμίαν, εἰς τὸ σημῆον, τοῦ «ἐμπρὸς βαθὺ καὶ ὀπίσθεν ρεῦμα», παθητικῶς, ἐκόντες ἄκοντες, παρεδέχοντο, καὶ συνέπραττον, εἰς πάνθ' ὅσα τοῖς ὑπηγόρευεν ὁ Ἀβθεδίν-μπεης, καὶ λέγω μετὰ θετικότητος, ὅτι ὁ Ἀλβανικὸς οὗτος Σύνδεσμος, κατὰ τύπον ἐγεννήθη καὶ ἔζησε, οὐδέποτε δὲ κατ' οὐσίαν ὡς θέλετε πεισθῇ ἐκ τῶν λεπτομερειῶν ἃς θέλω διηγηθῇ ὑμῖν.

PORT ROYAL (ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ ΛΙΜΗΝ)

(συνέχ. ἐκ προηγ. φύλλον)

Τοιαύτη ἡ ἀρχὴ τῶν Ἐρημιτῶν, ἐν δὲ προσθέσωμεν καὶ τάξιν τινὰ μαθητῶν μικρῶν ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ Singlin μεθ' ὧν ἐγκατέστη καὶ τὸ Port-Royal τῶν Ἀγρῶν σπανίως ἐρχομένου εἰς Παρισίους, ἰδοὺ ἡ πρώτη κατάστασις τῶν περιβοήτων Μικρῶν Σχολείων, ὡς ἐκλήθησαν αἱ παιδαγωγικαὶ τάξεις τῶν μαθητῶν, οἵτινες εἶχον ἰδιαίτεράν δίκαιαν, ἐξ ὧν ἐξήλθεν ὁ Ἰωάννης Ρακίνας.

Συνέστη δὲ καὶ κορασίῶν σχολεῖον, ἐν ᾧ παρὰ τὴν αὐστηρὰν ἠθικὴν, ἣν αἱ μαθήτρικαι ἐλάμβανον, ἐμόρφουν τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ψυχὴν αὐτῶν δι' ὑγιεστάτων διδαγμάτων καὶ παραδειγμάτων. (1)

Ὁ ἀκάματος τὸν χρακτῆρα καὶ αὐστηρὸς Saint Cyran δύναται, λέγει ὁ Sainte Beuve νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ τύπος τῶν κατ' ἐξοχὴν διευθυντῶν καὶ ὁ ἀσφαλὴς ὁδηγὸς καὶ ἱατρὸς τῶν ψυχῶν. (2)

Ὁ Saint Cyran δὲν ἔμεινε μεταξὺ τῶν Πατέρων· ἤρ-

χετο ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν, ἐπεθεώρει τὰς τάξεις τῶν μαθητῶν, ἐπεσκέπτετο τὰς ἀδελφάς, διελέγετο μετὰ τῶν ἐρημιτῶν εἰς τὰ δωμάτιά των, δεόντως ἐχώρουν τὰ πράγματα ἐν σιγῇ καὶ ἡσυχίᾳ. Δυστυχῶς ὅμως εἰσαγαγὼν τὰς ἀρχὰς τοῦ φίλου αὐτοῦ Ἰανσενίου εἰς τὸ ὑπ' αὐτοῦ διευθυνόμενον καθίδρυμα, κατέστησεν αὐτὰς ἀληθῆ αἵρεσιν. Τοῦτο ἐφελκύει τὴν προσοχὴν τοῦ Καρδινάλιου καὶ τῶν ἐχθρῶν τῶν Ἐρημιτῶν, τοσοῦτον μάλλον ὅσον ἀπάσης τῆς φιλολογίας ἐδέσποζεν ἡ χριστιανικὴ αὐτοῦ θεωρία. (3) Ὁθεν αἰφνης τὸ 1638 ἠγγέλθη αὐτῷ παρὰ τῶν φίλων του, ὅτι σκευωρία ἐξυφαίνεται ἐναντίον του. Καὶ ὄντως πρῶϊαν τινὰ ἡ οἰκία περιεκυκλώθη ὑπὸ ἀνδρῶν τῆς ἐξουσίας καὶ αὐτὸς ἀπήχθη εἰς Βενουένην.

Ὁ ἀκαμπτὸς τὸν χρακτῆρα καὶ ἰσχυρὰν τὴν θέλησιν ἔχων Saint-Cyran δὲν ἐπαύσατο διευθύνων τὰ πνευματικὰ τέκνα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ βάλθους τῆς φυλακῆς. Ἀρκεῖ τις, λέγει ὁ ἱστορικός, νὰ ἐξέλθῃ τοὺς τόμους τῶν ἐπιστολῶν, ἃς κατὰ τὴν φυλάκισίν του ἔγραψε, ἵνα ἴδῃ μέχρι τίνος σημείου διεφέρετο περὶ αὐτῶν. Τὸ μέγιστον δὲ ἔργον, ὅπερ διαμένων ἐν τῇ φυλακῇ ἐπραξεν, εἶνε ὁ προσηλυτισμὸς τοῦ Ἀντωνίου Ἀρνώλ, τοῦ ἐπικληθέντος μεγάλου Ἀρνώλ, εἰκοστοῦ τέκνου τοῦ δικηγόρου Ἀντωνίου Ἀρνώλ.

Μετὰ τὴν κράτησιν τοῦ διευθυντοῦ πάντες ἐταράχθησαν, δέκα καὶ πέντε δὲ μετὰ ταῦτα ἡμέρας ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῶν Παρισίων πεισθεὶς ὑπὸ τοῦ Richelieu, κατέστησε γνωστὸν αὐτοῖς ὅτι εὕρισκεν ἀνάρμοστον τὴν μετὰ τῶν ἀδελφῶν γειτονίαν των. Μάτην ὁ Singlin βοηθὸς τοῦ Saint Cyran εἰς τὴν διεύθυνσιν δι' ἐξομολόγησιν, ἰσχυρίσθη ὅτι οὐδεμίαν εἶχον συνάφειαν· οὐδὲν κατώρθωσε· τῇ ἀδείᾳ μόνον τοῦ εὐνοοῦντος αὐτοὺς ἀρχιεπισκόπου ἀνεχώρησαν εἰς τὸ Port Royal τῶν ἀγρῶν, ὅπερ τὸ πρῶτον τότε ἐδέχθη τοὺς ἀληθεῖς αὐτοῦ Ἐρημίτας.

Ἡ μονὴ ἐγκαταλελειμμένη ἀπὸ δωδεκαετίας, ἦτο εἰς κακὴν κατάστασιν, ἀλλ' ἐν τούτοις εὐχαρίστως διήλθον ἐκεῖ ἐβδομάδας τινάς. Ὁ Richelieu ὅμως δὲν ἐσκόπει νὰ ἀφήσῃ αὐτοὺς ἡσύχους καὶ ἤρξατο ἐξελεγκτικῶν ἀνακρίσεων, μετὰ τὸ τέλος τῶν ὁποίων προσετάρχθησαν νὰ ἐγκαλίπωσι τὴν μονήν. Ὁ le Maistre δακρύων ἀπεχαιρέτισε τὸ ἐρημικὸν ἄσυλόν του διὰ τοῦ ἐξῆς τετραστίχου.

Lieau charmants, prisons volontaires

On me bannit en vain de vos sacrés déserts,

Le suprême Dieu quejesers

Fait partout des vrais solitaires,

Σκεδασθέντες οἱ Ἐρημίται ἐξηκολούθουν τὸν ἀσκητικὸν αὐτῶν βίον, ἐν ἔτος δὲ μετὰ ταῦτα τῷ 1639 τὰ πράγματα ἡσύχασαν καὶ ὁ le Maistre μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Séricourt, ἐπανήλθον κρύφα εἰς τὴν ἀγαπητὴν φωλεάν των, τούτους δὲ ἐμιμήθησαν μετ' ὀλίγον καὶ οἱ λοιποὶ πατέρες.

(1) Memoires de Melle de Montpensier 1637

(2) Hist de Port-Royal tome 1 2me lior.

(3) " " " 11.

Ὁ Saint Cyran ἐξελθὼν τῆς φυλακῆς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καρδινάλιου τῷ 1643, ἐπεσκέφθη παραχρῆμα τὰ πνευματικὰ αὐτοῦ τέκνα, οἵτινες πάντες ἐρρίφθησαν εἰς τοὺς πόδας τοῦ σεβασμίου γέροντος καὶ μετὰ δακρύων χαρᾶς ὑπεδέχθησαν αὐτόν. Ἀλλ' ὁ εὐσεβὴς οὗτος ἀθλητὴς ἐξηντλημένος, ἥδη δὲ ἐξακολουθῶν ἐργαζόμενος ἐπετάχυνε τὸν θάνατόν του συμβάντα τῇ 8ῃ Ὀκτωβρίου 1643 ἐν ἡλικίᾳ ἐβδομήκοντα καὶ δύο ἐτῶν.

Τοιαύτης ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ ἀπέλαυνεν ὁ Saint Cyran, ὥστε τὸ σῶμά του διεμελισθὲν ὡς ἀγίου διενεμήθη μεταξὺ τῶν πιστῶν φίλων του. «Τὰς ἀγίας καὶ ἀγνάς αὐτοῦ χεῖρας, αἵτινες τοσάκις εἶχον ὑψωθῆ πρὸς δέησιν τοῦ Θεοῦ καὶ αἵτινες τόσας ἀληθείας εἶχον γράψει» ἔλαβεν ὁ Maistre, εἰς δὲ τὸν Andilly, πρεσβύτερον ἀδελφόν του Ἀν. Ἀρνὼλ ἐκληροδοῦναι τὴν καρδίαν του μετὰ τὴν παράκλησιν νὰ ἀποχωρήσῃ τοῦ κόσμου. Τὰ σπλάγχνα του ἐτάφησαν ἐν τῷ Port-Royal τῶν Παρισίων, τὸ δὲ λοιπὸν σῶμα κατετέθη ἐν τῷ ἱερῷ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Port-Royal τῶν Ἀγρῶν.

Ὁ τάφος τοῦ σεβαστοῦ ἱεραποστόλου ἐγένετο ἀντικείμενον λατρείας· ἀλλ' ἡ πνευματικὴ αὐτοῦ διδασκαλία ἐστερήθη τοῦ στύλου αὐτῆς. Ἀποθνήσκων εἶπεν εἰς τὸν ἱατρὸν αὐτοῦ Ἰησοῦτην ὄντα. «Κύριε εἰπὲ, εἰς τοὺς πατέρας ἡμῶν ὅτι δὲν θὰ θριαμβεύσωσι μετὰ τὸν θάνατόν μου καὶ ὅτι καταλείπω δώδεκα ἰσχυροτέρους μου.» Ἀλλ' οἱ δώδεκα οὗτοι ὁμοῦ, λέγει ὁ Sainte Beuve, δὲν εἶχον τὸ αὐτὸ βάρος. Ἐνδοξότεροι καὶ μεγαλείτεροι ἄνδρες ἐφάνησαν εἰς τὸ Port-Royal, ἀλλ' οὐδεὶς ἰσχυρότερός του.

Ὁ Saint-Cyran οὐδὲν φιλολογικὸν ἔργον κατέλειπε· διὰ τοῦτο μόνον θεολογικὰς κρίσεις ἐπιφέρουσι περὶ αὐτοῦ οἱ κριτικοί.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Saint-Cyran ὁ ἀριθμὸς τῶν Ἐρημιτῶν ὁσημέραι ἡϋξάνετο· ὁ Ἀρνὼλ d' Andilly, πρωτότοκος υἱὸς τῆς οἰκογενείας Ἀρνὼλ, γεννηθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1589, διαπρέψας νεώτατος ἐν τῇ αὐλῇ τῆς Γαλλίας ἐν ἡλικίᾳ πεντήκοντα καὶ πέντε ἐτῶν ἐγκατέλειπε ταύτην, ἀπεσύρθη εἰς Port-Royal, πληρώσας οὕτω τὴν εὐχὴν τοῦ Saint-Cyran. Ὁ Andilly συνέγραψε διάφορα ἔργα ἦν φιλόλογος τὰ μάλιστα, ἐξυπηρέτησε τὴν γλῶσσαν, διαπρέπει δὲ ἰδίᾳ ὡς ποιητὴς χριστιανικῶν ποιήσεων.

Καθ' ὃν χρόνον οἱ Ἐρημίται ἡϋξάνοντο, ἡ μονὴ τῶν γυναικῶν ἐπληθύνετο ἐξ εὐγενῶν δεσποινῶν Λίαν περίεργος εἶνε ἡ περιγραφή τῶν ἐντυπώσεων καὶ τῶν αἰσθημάτων τῶν νεανίδων ἐκείνων, αἵτινες μετὰ τοσαύτης αὐταπαρνήσεως ἐγκατέλειπον τὸν κόσμον, ὅπως ἀφιερῶσι τῷ Κυρίῳ. (1) Ἡ μήτηρ Ἀγγελικὴ κατώρθωσε νὰ λάβῃ τὴν

(1) Περί τὸ 1652 ἤρξαντο αἱ ἀδελφαὶ γράφουσαι χρονικά, ὅπως χρησιμεύσωσι διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς μονῆς. Τὰ τῆς ἀδελφῆς Ἀννης Εὐγενείας προσφέρουσι

ἀδελφῶν νὰ ἐπανεέλθῃ μετὰ μέρος ἀδελφῶν εἰς τὴν προσφιλεῖ αὐτῆς πρώτην κατοικίαν τῶν Ἀγρῶν, ὅπου μετὰ πομπῆς ὑπεδέχθησαν αὐτὰς οἱ ἐρημίται.

Ὁ Maistre, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Sericourt καὶ ἄλλοι ἀνεχώρησαν τότε οἱ ἀληθεῖς ἐρημίται εἰς διάφορα μέρη τῶν Ἀγρῶν καὶ ἐγένοντο οἱ ἱππόται οὕτως εἰπεῖν τῶν ἀδελφῶν, οὓς χωρὶς νὰ βλέπωσιν, ὑπεστήριζον ἐν πάσῃ εὐκαιρίᾳ, ὑπερήσπιζον τὰ δίκαια αὐτῶν. Ὁ Maistre γράφων πρὸς τὴν ἐν Παρισίοις ἀδελφὴν του, προτρέπων αὐτὴν νὰ ἔλθῃ εἰς Port Roya, τῆς ἔλεγε.

«Ἄν ὑπάρχῃ ἐν τῷ κόσμῳ παράδεισος διὰ τὰς παρθένους καὶ τὰς χήρας εἶνε τὸ Port Roya»· τελευτῶν δὲ τῇ προσθέτει· «ἐνθυμοῦ τὸν πτωχὸν ἀδελφόν σου Ἀντώνιον, ὅστις εἶναι εἰς τὰς διαταγὰς Σοῦ καὶ εἰς τὰς διαταγὰς τῆς ἀδελφῆς τοῦ Port-Royal, αἵτινες εἶνε αἱ κυρίαι αἱ δέσποιναί καὶ αἱ βασιλίσσαις».

Τὰς βασιλίσσας ὅμως ταύτας δὲν ἔβλεπον ποσὸς οὐδὲ οἱ στενώτεροι αὐτῶν συγγενεῖς. Ὁ ἀριθμὸς τῆς μικρᾶς ταύτης ἀποικίας ἀμφοτέρων τῶν φύλων ἀνήρχετο κατὰ τῷ 1651 εἰς διακόσια καὶ ὀκτὼ πρόσωπα. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁμωσάπωλεσαν τὸν Sericourt ἐν ἡλικίᾳ τεσσαράκοντα ἐτῶν καὶ τοῦτον ἠκολούθησεν ἡ ὑπεραγαπῶσα αὐτὸν μήτηρ.

Ἀλλ' ἐν τούτοις ὁ ἀριθμὸς ὁσημέραι ἡϋξάνετο. Εὐγενεῖς δέσποιναι ζητοῦσαι τὴν ἀπομόνωσιν ὠκοδόμησαν παρὰ τὴν μονὴν μέγαρα, εἰς 2 ἀπεσύρθησαν. Ἐκεῖ ἀπεχώρησαν ἡ δούκισσα Luynes, ἡ κυρία Liancourt, ἡ περιώνυμος ἡρώς τῆς Σφενδόνης, δούκισσα Longueville, ἀδελφὴ τοῦ μεγάλου Κονδέ, ἡ δεσποινὶς de Vertus αἵτινες ἐζήσαν καὶ ἀπέθανον συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ Port-Royal.

Ἡ ὥραιότερα περίοδος τοῦ Port-Royal διήρκεσεν ἀπὸ ἀπὸ τοῦ 1646—1659, ἀλλὰ καὶ παρὰ τὴν ἀνθηρὰν αὐτοῦ κατάστασιν ἐλάμβανε πάντοτε ἐξωθεν ἰσχυρὰς προσβολὰς. Οἱ δώδεκα ἐρημίται, διότι τοιοῦτος ἦτο ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν τῷ 1646, ἐθεωροῦντο ἐπικίνδυνοι, τὸ δὲ Port-Royal ὡς ἐστὶα κινδυνωδὴ συνέλευσις καὶ ἀπίστων συγγραφῶν. Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει εὕρισκετο τὸ Port-Royal, ὅτε τὸ ἐνδοξότερον μέλος αὐτοῦ, ὁ Πασχάλ, εἰσῆλθεν εἰς αὐτό.

Ὁ καλθινισμὸς ἐπὶ ἤνεγκεν ἐμφυλίους πολέμους, ὁ Ἰανсениσμὸς ἐπὶ ἤνεγκεν ἀφορμὴν εἰς θεολογικὰς συζητήσεις, ἔριδας καὶ γραπτὰς διαμάχας. Ὁ Ἰανсениσμὸς δὲν προσέ-

συμμερικτὸν ἀνέφρον. Ἡ ἀδελφὴ αὐτῆ παιδίον ἡγάπα ὑπερβαλλόντως τὸν κόσμον, δεκατετραέτης δὲ ἀνεγίνωκε μετὰ πάθους μυθιστορήματα, ὅτε ἐπάρκτος ἀσθένεια, ἡ Εὐφρογία, στερήσασα αὐτὴν τὸ κάλλος τὴν ἡνάγκασε νὰ ἀφιερῶσιν τῷ Κυρίῳ. Καταλιποῦσα τὸν κόσμον τῷ 1616, ἐνεκλείσθη εἰς ἀγρὸν καὶ περιωρισμένον κελλίου, ἡγείρετο τὴν νύκτα ὅπως προσευχῆθῃ ἐν τῷ καὶ μετὰ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν, καὶ ἐπέστρεφεν εἰς τὸ πνευχρὸν κατάλυμά της ἑσθαρως. Τὰ μυθιστορήματα ἀντικατέστησαν αἱ γλυκεῖαι ὁμιλίαι τοῦ Saint-Francois de Sales καὶ αὐστηραὶ διδασκαλίαι τοῦ Saint Cyran, ἡ ποιητικὴ μελαγχολία τῆς Ἀννης-Εὐγενείας ὑπομνησκούσης τὴν ἀδελφὴν τοῦ René.

βαλε την εκκλησίαν, ἀλλ' ἀπετείνετο ἄλλοτε μὲν πρὸς τοὺς μεταρρυθμιστάς, ἄλλοτε κατὰ τῶν ἀποφάσεων τῶν παπῶν, διετάραξε δὲ μᾶλλον ἢ ἐφόβησε τὴν Γαλλίαν.

Πρώτην ἀφορμὴν εἰς τὴν θεωρίαν ταύτην παρέσχευεν ὁ **Bey ἢ Baius** ὡς ἐκαλεῖτο ὅστις τῷ **1553** ἔρριψεν εἰς τὸ μέσον προτάσεις τινὰς περὶ τῆς **χάριτος** καὶ τοῦ **Προορισμοῦ**. Ὁ **Cornelius Jansénius (1)** ἀρχιερεὺς τῆς **Ypres**, ἀνὴρ σιδηροῦν χαρακτῆρα ἔχων, ἀνεκάνισε τὰς θεωρίας ταύτας ἐν τῷ περιβοήτῳ αὐτοῦ συγγράμματι τῷ ἐπιγραφομένῳ **Augustinus**, ὅπερ τυπώθεν μετὰ τὸν θάνατόν του, ἐγένετο γνωστὸν διὰ τοῦ φίλου αὐτοῦ **S. Cyran**. Κατὰ τὴν Ἰανσενίον θεωρίαν ὁ ἄνθρωπος μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Ἀδάμ ἀπώλεσε τὸ αὐτεξούσιον αὐτοῦ, αἱ καλαὶ πράξεις εἶναι καθαρῶς δῶρον τοῦ Θεοῦ, ὁ δὲ προορισμὸς τῶν ἐκλεκτῶν ἐκ τῆς θελήσεως αὐτοῦ προέρχεται. Σύνολον θεωριῶν συμφωνουσῶν κατὰ πολὺ πρὸς τὰς τοῦ **Καλθίνου**, ἃς οἱ ἐρμηῖται παρὰσυσθέντες ἐκ τῆς πρὸς τὸν **S. Cyran** ὑπολήψεως ἠσπασθήσαν μετὰ φανατικῆς εὐλαβείας.

Ὁ Ἰανσενισμὸς, ὅστις ἐθεωρεῖτο καὶ πολιτικὴ σχολὴ συγχρόνως, οὐ μόνον τοῦ πάπα ἀλλὰ καὶ τοῦ βασιλέως καθάπτομένη, ἐμελλε νὰ ὑποστῇ τὰς συνεπειὰς τῶν ἀμοιβαίων καταδιώξεων. (2)

Μετὰ τὴν καταδικαστικὴν ἀπόφασιν τοῦ βιβλίου τοῦ Ἰανσενίου ὑπὸ Ἰννοκεντίου τοῦ **I'** οἱ μὲν Ἰησουῖται λαβόντες νέας δυνάμεις ἐπέσκωπον τοὺς ἐρμηῖτας, τὸ δὲ **Port-Royal** εὐρέθη εἰς ἀποσύνθεσιν. Ὁ ἐκπροσωπῶν αὐτὸ τότε μέγας Ἀρνὼλ στερούμενος τῆς δυνάμεως τοῦ **Saint Cyran** περιωρίζετο εἰς λογομαχίας, αἵτινες νέας πάντοτε ἀφορμὰς καταδιωγμῶν παρείχον. Ἀλλ' ἐν τούτοις παρὰκινήθεις ὑπὸ τῶν φίλων τῶν καὶ ὑπείκων τῇ ἀνάγκῃ ὑπεσχέθη σιγὴν, ἐφ' ὅσον οἱ ἀντίπαλοι δὲν παρείχον ἀφορμὴν. Ἀλλ' ἰδοὺ μετ' οὐ πολὺ ἐξέρχεται ἐκ τοῦ **Κολλεγίου** τῶν Ἰησουϊτῶν ποίημα λατινιστὶ γεγραμμένον, ἐν ᾧ οἱ Ἰανсениσταὶ ἐκαλοῦντο **βάρβαροι** τῆς **λίμνης** τῆς **Γενεύης**. Ὁ ἱερογνώμων Ἀρνὼλ, θεωρήσας ἐαυτὸν ἀπληλαγμένον τῆς ὑποχρέσεως τῆς σιγῆς ἐπανελάβε τὴν

διακοπεῖσαν λογομαχίαν. Ἀλλ' οἱ ἐπιτήδευοι πολέμιοι κατάρθωσαν νὰ εὗρωσι τρωτὸν τὸ μέρος ἐν μιᾷ τῶν ἐπιστολῶν του καὶ νὰ τὸν κατηγορήσωσιν ὡς δικαιολογούντα τὸ καταδικασθὲν βιβλίον. Οἱ θεολόγοι τῶν Παρισίων ἐστάσαν πρὸς ἀλλήλους, ἡ ὑπόθεσις περιήλθεν εἰς τὴν **Σορβὼννην**, ὁ δὲ Ἀρνὼλ κατεδικάσθη. Οἱ Ἐρμηῖται τότε προέτρεψαν αὐτὸν νὰ ἀπολογηθῇ ὅπως διαφωτίσῃ τὸ κοινόν, ὅπερ βλέπων τοσοῦτον πάταγον ἐπίστευσεν ὅτι ἐπρόκειτο περὶ αὐτῶν τῶν δογμάτων τῆς πίστεως. Ὁ Ἀρνὼλ ἤρξατο γράφων, ἀλλ' ἡ χεὶρ του βεβαρυμένη ἐκ τοσοῦτου ἀγῶνός δὲν ἐξισούτο πρὸς τὴν σπουδαιότητα τῶν περιστάσεων. Ὁ **Πασχάλ** τότε, ὅστις μικρὸν πρὸ τῆς τυπώσεως τοῦ πολυθυλήτου βιβλίου εἶχεν εἰσέλθει εἰς **Port-Royal**, δὲν διστάζει νὰ ἀναλάβῃ τὸν ἀγῶνα τῆς ὑπερασπίσεως τοῦ φίλου Ἀρνὼλ, ἡ δὲ ἀπελπισ μάχη ἀλλάσσει μορφήν. Τὸ ἔτος **1656** εἶναι μεγάλη ἐποχὴ διὰ τὸ **Port-Royal**. Αἱ ἐπαρχιακαὶ ἐπιστολαὶ ἀνωνύμως τὸ πρῶτον κυκλοφοροῦσαι καὶ ἀπευθυνόμεναι πρὸς φαντασιώδη ἢ καὶ ἀληθῆ, ὡς λέγεται, ἐπαρχιώτην, ὡς καυστικὰ βέλη ἤρξαντο ριπτόμεναι ἀπὸ μέσον τῶν πολέμιων ἐκ τῶν ἐρμηικῶν κοιλάδων.

Εὐθὺς μετὰ τῶν ἐπαρχιακῶν ἐπιστολῶν οἱ διωγμοὶ ἤρξαντο. Ὁ **Saci (1)** νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ **Le Maiestr** ὁ μετὰ τὸν **Singlin** διευθυντὴς τοῦ **Port-Royal**, ὅστις μετ' αὐτοῦ καὶ τοῦ **Saint Cyran** ἀποτελεῖ τὴν ἐξοχὸν ἐκείνην τριάδα τῶν διευθυντῶν τοῦ **Port-Royal**, ἐκρύβη, ἀλλὰ συλληφθεὶς ἐρρίφθη εἰς τὴν **Βαστίλην**. Τὸν **Saci** ἠκολούθησεν ὁ **Fontaines**, ὅστις γραμματεὺς ὢν τοῦ **Saci** καὶ συνεργάτης αὐτοῦ συμμετέσχε μετ' ἀφοσιώσεως τῆς καταδρομῆς τοῦ διευθυντοῦ διαμείνας ἐν τῇ φυλακῇ δύο ἔτη.

Τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ μελιχίου **Fontaines** εἶνε λίαν ἐπαγωγὸς ἀνάγνωσις, παρέχουσι πολὺ τὸ διαφέρον καὶ ἀποκαλοῦνται ὑπὸ τοῦ **Sainte Baue**, ἀμίμητα εἰς τὸ εἶδος τῶν. Αὐτὸς δὲ διέμεινεν ὁ ἀληθὴς ἱστορικὸς καὶ ζωγράφος τῶν ἀγίων ἐκείνων ἐρμηιτῶν.

Ὁ **Saci** ἐν τῇ φυλακῇ ἀφεθεὶς μόνος μετὰ τοῦ Θεοῦ ἤρξατο μέγαρα διανοούμενος. Ἡ μετὰφρασις τῆς **Καινῆς Διαθήκης** εἶχεν ἤδη συντελεσθῇ πρὸ τῆς φυλακίσεώς του, ἤρξατο δὲ ἐν τῇ **Βαστίλῃ** τῆς μεταφράσεως τῆς **Παλαιᾶς**.

Ἀλλ' ἐν τούτοις οἱ φίλοι του εἰργάζοντο ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεώς του, ἡ δὲ κυβερνήσις τέλος ἐλευθερώσασα τοὺς Ἰανсениστάς καὶ ἀνακαλέσασα τὰς ἐν ἐξορίᾳ ἀδελφὰς ἤνοιξε τὰς πύλας τῆς **Βαστίλης** εἰς τὸν **Saci** ἀκριβῶς ὅτε ἡ μετὰφρασις τῆς **Παλαιᾶς** ἔλαβε πέρας. Ἐξελθὼν τῆς φυλακῆς διήλθε τὰ τελευταῖα δέκα καὶ πέντε ἔτη τοῦ βίου πάντοτε ἐργαζόμενος ποτὲ μὲν ἐν **Port-Royal**

(1) Γεννηθεὶς ἐκ Ὀλλανδῆς τῷ **1586**, ἀπέθανε τῷ **1638**.

(2) Ὁ **Βασιλεὺς Λουδοβίκος ΙΔ'** δὲν ἠγάπα πασῶς τοῖς Ἰανсениστάς καὶ διὰ τὰς θρησκευτικὰς αὐτῶν θεωρίας καὶ διότι ἐθεώρει τούτους ὀλίγον πιστοὺς εἰς τὴν κυβερνήσιν αὐτοῦ. Ὁ **Saint Simon** ἐν τοῖς ἀπομνημονεύματι αὐτοῦ ἀνηγίται τὸ ἐξῆς ἀνέκδοτον, τὸ ὁποῖον δεικνύει ὅτι ὁ **Λουδοβίκος** προτίμα αὐτὸν τὸν ἄδελφον τοῦ Ἰανсениστοῦ. — Ὁ **δοῦξ** τῆς **Αὐρηλίας** μέλλον ν' ἀναχωρήσῃ εἰς Ἰσπανίαν, ἤρξατο τῶν πρὸς τοῦτο παρασκευῶν. Ὁ **βασιλεὺς** τὸν ἠρώτησε τότε τίνας εὐγενεῖς ἐπισκόπους νὰ παραλάβῃ μεθ' αὐτοῦ ὁ **δοῦξ** ὁνόμασε τούτους, μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ τὸν **Fontpertuis**. — Πῶς, ἀνεμί μου, εἶπε μετὰ συγκινήσεως ὁ **μονάρχης**, τὴν εὐδὴν μίαν ὁπαδοῦ τοῦ Ἀρνὼλ, ἐνα Ἰανсениστὴν; Οὐδαμῶς ἐπιτρέπω τούτο. — Μεγαλειότατε, ἀπεκρίθη ὁ **δοῦξ**, ἀγνοῶ τί ἦτο ἡ μήτηρ σου, εἰς εὐδὴν μόνον θετικῶς ὅτι ὁ υἱὸς εἶνε αὐτόχρημα ἄθεος. — Εἶνε δυνατόν τούτο, ἠρώτησεν ὁ **βασιλεὺς** καὶ δὲ νασαὶ νὰ μοι τὸ βεβαιώσῃς; — Βεβαίως μεγαλειότατε. — Τότε, ἂν εἶνε ἀληθὲς, δύνασαι νὰ τὸν παραλάβῃς. Τούτο ἀνηγίθῃ γελῶν ἀπὸ καρδίας ὁ **δοῦξ** κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν πρὸς τὸν **S. Simon**. (Mem . . . ch CDXIII CLXX).

(1) Ἀναγκραμματισμὸς τοῦ κυρίου αὐτοῦ ὀνόματος **Isac**.

τῶν Ἀγρῶν, ποτὲ δὲ ἐν τῷ τῶν Παρισίων. Τῷ 1679 κατὰ διαταγὴν τοῦ ἀρχιεπισκόπου καταλιπὼν τὸ Port-Royal ἐγκατέστη εἰς Πομπόννην δι' ἐπιστολῶν μόνον συγκοινωνῶν μετὰ τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ ἀδελφῶν. Ἡ ἀπειρος αὕτη ἐργασία τῆς Βίβλου, αἱ Ἑρμηνεῖαι καὶ ἡ τελεία μετάφρασις εἶνε τὸ μέγα καὶ κύριον μνημεῖον τοῦ Saci ὡς συγγραφέως (1). Ἡ μετάφρασις αὐτοῦ ἐγένετο ἡ βᾶσις πάσης ἄλλης νεωτέρας ἐπὶ τῆς βίβλου ἐργασίας. Τῷ 1683 ἀσθενήσαντα ἐκόμισαν εἰς Παρίσιους, μετὰ τὴν ἀνάρρωσίν του ὁμῶς ἐπανελθὼν εἰς Πομπόννην ἀπέθανεν ἐβδομηκοντούτης τῷ 1684, μετ' αὐτοῦ δὲ συνετελεύτησε καὶ τὸ Port-Royal. «Τὸ στέμμα τῆς κεφαλῆς ἡμῶν ἐπέσεν», ἔγραφεν ὁ ἀββᾶς Βουαλώ. «Μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν καὶ τῶν Ἀγίων, λέγει ὁ ἱστορικὸς τοῦ Port-Royal, ὁ Saci κατέχει θέσιν οἷαν ὁ Guillaume d'Orange μεταξὺ τῶν πολιτικῶν καὶ τῶν ἡρώων, ὡς ἐξομολογητῆς δὲ διευθυντῆς τοῦ Port-Royal κατέχει ὑψηλὴν θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ εὐσεβοῦς τούτου ἀναχωρητηρίου. Ἀλλὰ τὸ Port-Royal ἐκπροσωπεῖται ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἀρνώλ καὶ Νικόλ. Ὁ Ἀρνώλ, ὡς ὁ κύριος ἐκπρόσωπος τῆς Ἰανσενείου αἵρέσεως, ἔτυχε τῶν μεγαλύτερων καταδιώξεων δι' ὃ καὶ ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ ἐκ τῆς Γαλλίας, ἀπολαύων ἀντὶ παντὸς ἀγαθοῦ, ὅπερ ἐστερήθη, τὴν εὐχαρίστησιν νὰ γράφῃ ἐλευθέρως, λέγει ὁ Βολταῖρος. (2)

(Ἀκολουθεῖ).

Ο ΕΝ ΤΩ ΣΠΗΛΑΙΩ ΜΕΛΙΔΟΝΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ

Πηγμὸς 500 Χριστιανῶν κατὰ τὸ ἔτος 1822.

Ἐκ τοῦ Ἀγγλισοῦ

ὑπὸ

N. I ΔΑΡΜΑΡΟΥ

Παρεισάγομεν ἐν εἵδει παραρτήματος μετάφρασιν ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ τῆς τραγικωτάτης σκηνῆς τῆς μνησθείσης ἐν τῇ περὶ Λαθυρίνων (1) μελέτῃ, λαβούσης χώραν εἰς Κρήτην ἐν τῷ σπηλαίῳ τοῦ Μελιδονίου, ἐπαρχία Ἀποκωρόνου, ὡς περιγράφει ταύτην ὁ περιηγητῆς Ἀγγλὸς Πάσχλεϋ περιοδεύσας τὴν νῆσον κατὰ τὸ 1834 εἰς τὸ δίτομον πόνημα αὐτοῦ ἐκδοθὲν ἐν Λονδίῳ τῷ 1837.

Μετὰ ἡμισίας ὥρας πορείαν, λέγει ὁ Πάσχλεϋ, ἀνέβημεν ἀπὸ τοῦ χωρίου Μελιδονίου εἰς τὴν εἰσοδὸν τοῦ σπηλαίου, προτιθέμενος νὰ γράψω τοὺς ὠραίους αὐτοῦ σταλακτίτας ἀμιλλωμένους ἀξίως τῶν τοῦ σπηλαίου τῆς Ἀντιπά-

ρου. Ἀλλὰ πρὶν τούτου, ἀναφέρω συνοπτικῶς νέαν ἱστορίαν σχετικὴν τοῦ αὐτοῦ σπηλαίου, μὴ ἀμφιβάλλων ὅτι θὰ διεγείρῃ τὸ διαφέρον καὶ τὴν συμπάθειαν τοῦ ἀναγνώστου.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ μηνὸς Αὐγούστου τοῦ 1822 ἔτους, ὁ Χασὰν Πασᾶς, θεῖος τοῦ νῦν διοικητοῦ τῆς Κρήτης Μουσταφᾶ Πασᾶ, ἐκστρατεύσας ἐκ Χανίων εἰς Ἡράκλειον, μετέβη μετὰ τοῦ στρατοῦ του εἰς Μελιδόνιον. Οἱ ἀτυχεῖς χριστιανοὶ ἔφευγον ὅθεν ἐκεῖνος διήρχετο, τὸ δὲ περὶ οὗ ὁ λόγος σπήλαιον ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν περιόικων ὡς τὸ ἀσφαλέστερον ἄσυλον παντὸς ἄλλου τοιοῦτου διὰ τε τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τοὺς μὴ δυναμένους νὰ περιπλανῶνται εἰς τὰ ὑψηλὰ ὄρη, ἵνα μείνωσιν ἐντὸς αὐτοῦ ἕως οὗ ἡ κατὰ τῶν οἰκιῶν ἐφοδὸς τοῦ ἐχθροῦ παρέλθῃ. Ἐκ συννενοήσεως ὅθεν πλείστοι κάτοικοι τοῦ Μελιδονίου, καὶ ἄλλοι τῶν παρακειμένων χωρίων προσέφυγον εἰς τὸ σπήλαιον τοῦτο, καὶ μάλιστα γυναῖκες καὶ παῖδες, καὶ ἔμενον ἐν αὐτῷ. Ἐν τῷ μυχῷ εὗρον ἀφθονον ὕδωρ καὶ ἤρουν ὀλίγα ὄπλα νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν εἰσοδὸν ἐνκντὶον πολυαριθμοῦ στρατοῦ, καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν ἐφοβοῦντο οὐδεμίαν προσβολὴν τοῦ ἐχθροῦ. Διαβὰς ὁ Πασᾶς ἐντεῦθεν χωρὶς νὰ ἐνοχλήσῃ αὐτοὺς, ἐξήλθον ἐκ τοῦ κρησφυγέτου αὐτῶν ἐπιστρέψαντες καλῶς ἔχοντες εἰς τὰς ἐστίας των.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Χασὰν Πασᾶ ἀναλαβόντες τὴν ἀρχηγίαν ὁ Χουσεῖν Βέης, καὶ ὁ Μουσταφᾶ Πασᾶς, ἔχων τότε τὸν βαθμὸν Βέη, ἦλθον μετὰ τοῦ στρατοῦ αὐτῶν εἰς Μελιδόνιον· αἱ οἰκογένειαι τῶν περιχώρων προσέφυγον καὶ τότε εἰς τοῦτο τὸ σπήλαιον ὡς καὶ ἐπὶ Χασὰν Πασᾶ, ἀλλ' ἤδη ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν οὐ μόνον ὅσα τῶν ἐκλεκτοτέρων σκευῶν ἠδύναντο νὰ μεταφέρωσιν, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ των τὰ ποίμνια καὶ τρόφιμα ἱκανὰ γινώσκοντες καλῶς ὅτι πᾶν ὅ,τι ἤθελον καταλίπει ἔμελλε νὰ λεηλατηθῇ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν. Σημειωτέον δὲ ὅτι οἱ ἐν τῇ δευτέρᾳ ταύτῃ περιστάσει προσφυγόντες ἦσαν πλέον τῶν τριακοσίων ψυχῶν.

Κατὰ τὰς ἀρχαίας παραδόσεις τὰ κρησφύγετα ἢ ἄσυλα τῶν Κρητῶν ἦσαν σπήλαια τὰ ὅποια εἰς τοὺς παλαιοτέρους χρόνους ἐχρησίμευον εἰς παραπλησίαις περιστάσεσι, καὶ ὡς λέγει ὁ Ἡσύχιος καὶ ὁ Σουῖδας, «Κρησφύγετα τὰ πρὸς τοὺς χειμῶνας στεγνὰ καὶ ὑπερῶμακτα· οἱ δὲ φασὶν ὅτι Κρητες ἔφυγον εἰς σπήλαιά τινα, ὅθεν ἐκεῖνα ὠνομάσθησαν Κρησφύγετα» καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο καθόλου ὑπολαμβάνεται σπήλαιον παρέχον ἄσυλον ἐν ὧρα κινδύνου.

Μάτην ὁ Χουσεῖν Βέης προσεκάλει τοὺς φυγάδας χριστιανούς νὰ ἐξέλθωσι τῆς ἰσχυρᾶς αὐτῶν κρύπτῃς, ὁ ἀπεσταλμένος πυροβοληθεὶς ἔπεσε νεκρός. Ὁ Πασᾶς τότε ὀργισθεὶς σφόδρα, διέταξε τὴν ἐκβίασιν τῆς εἰσόδου τοῦ σπηλαίου, ἀλλ' εἰς τὴν πρώτην ἐφοδὸν ἀπώλεσεν εἰκοσιτέσσαρας τῶν ἀνδριοτέρων αὐτοῦ Ἀλβανῶν πεσόντων ὑπὸ τῶν πυροβόλων τῶν ἔσωθεν ἀνθισταμένων χριστιανῶν.

(1) Ὁ Saci κατέλειπε *Lettres Chretiennes et Spirituelles* εἰς δύο τόμους μεταφράσεις τῶν ὁμιλιῶν τοῦ Χρυσοστόμου καὶ τῆς μνήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἄλλα ἔργα.

(2) *Siècle de Louis XIV.*

(1) Ἰδε προηγ. φυλλάξ. σελ. 179.